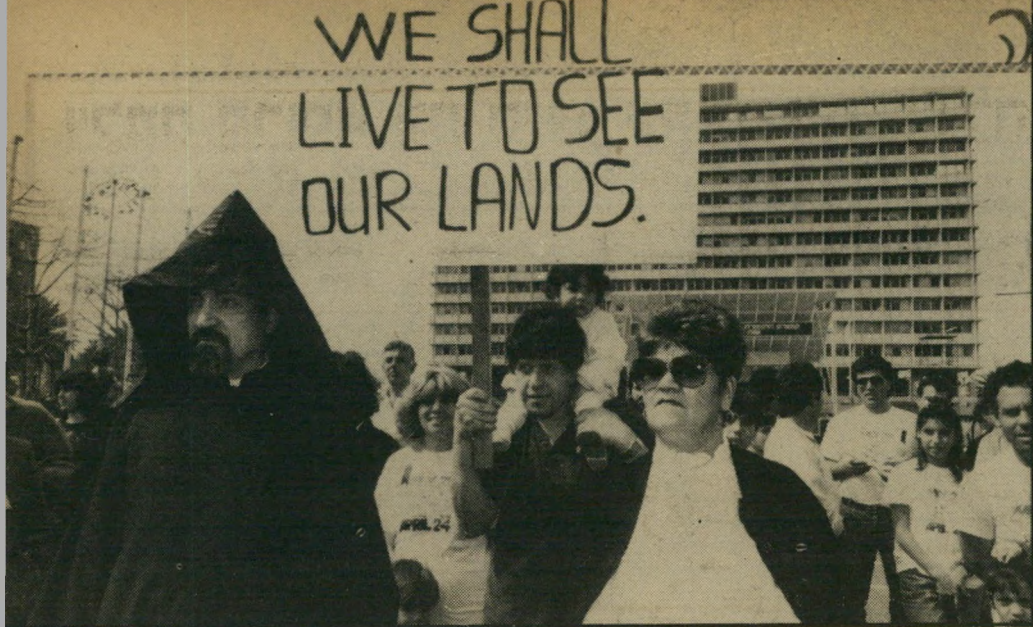


WE SHALL LIVE TO SEE OUR LANDS.



במינוז בירושלים ומגיע ליפו מעם שבועיים, כדי לנהל את טכס-התפילה. הארמנים יודעים שיהודים לא אוהבים את השימוש במילה שואה אצל אחרים.

הכומר נקרא היי היריק. מירוש השם: אבא גדול. שמם של הכ- מרים מוחלף כשהם זוכים בכמורה. היי היריק גר

# יום השואה האחרת

פעם יתגשם חלום המדינה. אינם יוד- עים איך ומה לעשות. מצפים שאחרים יעשו זאת למענם. "אם נזכיר לעולם בלי הרף שאנחנו קיימים, בוודאי יתנו לנו מדינה", אומר בטרנס אוהנסיאן (33), מסגר חיפאי. "ואולי זה לא הזמן המתאים", מהרהר ירם לבגיאן (35), חיפאי אף הוא. בהפגנה שרף את דגל תורכיה ומחה את כיתמייהם במכנסיו. "כשר יגיע הזמן נרע מה לעשות. הנה, באר- מניה הסובייטית קמו פיתאום מיליון ארמנים והפגינו נגד הממשלה הסוביי- טית. יום יבוא וגם אנחנו נדרוש את מה שמגיע לנו!"

הצטרף לטרוריסטים הנלחמים בתור- כים. אני מחסס. אולי פוחד. מלבד זאת, קשה להתקבל אליהם, הם נודקים בקפ- דנות את המועמדים. "נאחר כך, כשכבר מתקבלים, החיים קשים מאוד. חבר שלי נעצר בצרפת אחרי פעולה אחת. הוא ניסה לפוצץ את בניין השגרירות התורכית, ועכשיו הוא בבית סוהר. אני לא מוכן לבלות את כל ימי חיי בבית סוהר."

**לאומנים פאסיביים**  
כמו נרסאסיאן, כך מרבית הצ- עירים הארמנים. לאומנים פאסי- ביים. חולמים ומחכים. מאמינים כי אי-

היא חלום רחוק, שאולי לא יתגשם. בנויאן ארטן, למשל. הוא נולד בחי- פה, כמה שנים אחרי שהוריו נמלטו מהטבח. ברפובליקה הארמנית הסוביי- טית לא יחיה לעולם. הוא רוצה מדינה עצמאית, בעלת שילטון ארמני "וגנ- בים ארמנים ושוטרים ארמניים". "ב- טח יש בעולם אנשים עם לב טוב", הוא אומר כשה נטול-שיניים, "והם יראו את ההפגנות שלנו ויתנו לנו מדינה". או אגפני קריקוריאן, עוברת סוציא- לית מיפו. "מי יודע? אולי נחזור לאר- מניה שלנו, אולי לא. ההפגנות האלה נערכות יותר בשביל הילדים. שזכרו". "יש לי הרגשה משונה", אומר ארמן נרסאסיאן (23), ארמני חיפאי. "אני לא עושה דבר למען העם שלי. חבר שלי

בהפגנה קטנה בכיכר מלכיים ישראל בתל-אביב.

## רביעיות מסודרות

**אנשים עדינים**. שקטים. מנומי- סים. צועדים סביב הכיכר למודת- ההפגנות רביעיות מסודרות להפליא. נעצרים לצילום משותף, שרים שירי מחתרת ולאום בקולות אחידים. הקשישים, ניצולים ובני-ניצולים, מאמינים כי הפגנה כמו זו עשויה להח- זיר אותם למדינתם. יש בהם מוזהג כמ- עט תימהונית של המהטמה גאנדי ור- שוע הנוצרי. הם נלחמים למען עצמאר- תם כעזרת כרוזים ושיירי-לאום. בתוכ- כיתוכם יודעים כי מדינה עצמאית

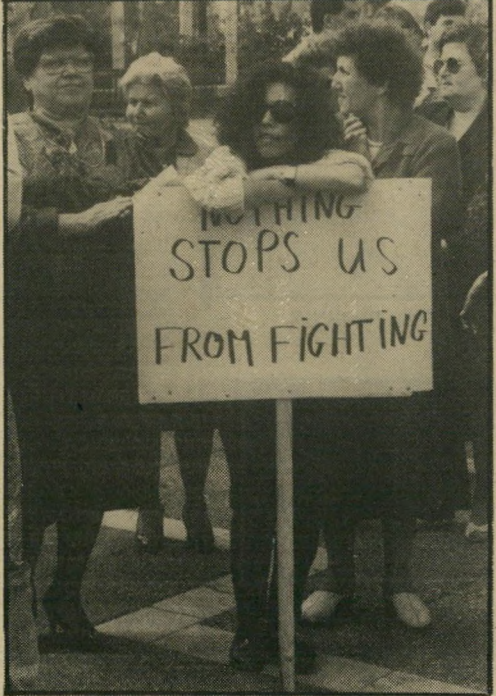
ובינתיים, עד שהוא יעזור ויקים להם מדינה, הם כאן, נושאים דרכון ישראלי ונשמה ארמנית. "בכל מקום שבו הם נמצאים, הם משתדלים לשאת חן בעיני השילטון. הם אינם פרו-ישראליים או פרו-ארמני- קאיים או פרו-סוריים. קודם לכל הם פרו-ארמנים", אומר ישראל ליפל, מג- הל המכון הירושלמי לחקר-הדתות.

## לא ממש ישראלית

**רלן הובנסיאן** מחייכת במבוכה. "אני לא ממש ישראלית", היא אומרת אחרי התלבטות קצרה. "אננם אני גרה כאן, בישראל, אבל בנפשי אני ארמנית. מרבית בבית בשפה הארמי- נית, מחנכת את ילדי שהיו ארמנים טובים, מקווה שאייפעם תקום מדינה ארמנית עצמאית". אגו סרסריאן הוא ירושלמי, העובד בתנות-מוכרות ברובע הנוצרי, השייכת לדרווי. "מי שגר בירושלים צריך לעי- שות מה שעושים שם. כשהתחילו המ- הומות, סגרנו את החנות. כמו כולם. מי שגר ביפו מתנהג כמו שמתנהגים ביפו. ככה אנחנו. עוזרים לכל מדינה שבה אנחנו חיים. בישראל עוזרים לישראלים. בסוריה עוזרים לסורים. באמריקה עוז- רים לאמריקאים. רק לנו אף אחד לא עוזר."



**צאצאי הניצולים**  
הילדים לומדים ב- בבתי-ספר יהודיים ונוצריים, אך בבית הם מדברים בארמנית. ב-24 לאפריל, יום-השנה לטבח, הם נעדרים מבית-הספר.



**סיסמות קרב**  
השלטים בהפגנה היו לאו- מניים-מילחמתיים. שרו שירי-מחתרת. למעשה מודים הארמנים כי הם אני- שישלום, וכי דרך הטרור והמילחמה אינה לרוחם.

עוברים על החוק, נתקלים בו, אפשר לקבל הלם לכל החיים. אני גם רוצה לומר לבנות-גילי שאם במיקרה ייצא להן להכיר איזה רופא, וגם אם הוא גינקולוג, צריך להיזהר, כי אף פעם אי-אפשר לדעת, והכי חשוב: צריך לדעת עם מי להודיין?

וגרולים. זאת אומרת שבגילי הביוולוגי, שהוא 33, עברתי יותר ממישהי אחרת בגיל 60. וזה גם מה שמטריף את המיש- טרה. אני רוצה להגיד שאברכיבי, ויותר מזה החקירות במיטרה, הראו לי עולם שכאשר אנשים נורמליים, כמונו, שלא

עליה, היא מתחשלת והחיים נראים לגמרי אחרת. בחודש יולי אני חוגגת את יום-הזר- לדת, ולצערי אני מרגישה היום שחמ- שת הימים האלה כיגרו אותי ב-50 שנה. אני בגיל 21 כבר הייתי בטופ של החברה, ויצאתי עם אנשים מפורסמים

עכשיו, אחרי שארגע מהסיפור, אר- כל כלתוב רבי-מכר על החקירה שלי במיטרת (תחנת) הרכבת, ועל השהות של חמשת הימים בבית-המעצר. אני לא מאחלת לאף אדם לעבור את זה, וכייתור מי שמגיעה לשם כמוני כעב- ריינית הצווארון הלבן שסתם העלילו

## אני גדולה עליהם!

(המשך ממגזין 27)  
את יום-העצמאות של מדינת-ישראל כאברכיבי בתור עצורה. המיטרה לא חקרה אותי אף פעם במשך כל הימים שהייתי עצורה. רק שעה אחרי שעור-הדין מאיר זיו הגיש את הערר, פתאום, בשעה 4.30, הוציאו אותי לחקירה ושאלו אותי את אותן שאלות כמו בפעם הראשונה. ככלל לא יקישו שאתייחס לכל השמות של האי- נשים שעליהם הם דיברו, ורק תלונה אחת היתה — של קובי זר. המיטרה ניפחה את הסיפור למי- רים ענקיים. הביאו לשופט קוהלת תיק עב-כרס. מעניין במה מילאו אותו. בחי- פוש לקחו לי מהבית תמונות עם אני- שים מפורסמים, וקלטת של האסטר- לוג שלי, מיכתבי-האהבה וקטיעי-עיתון- נים, ואו מחלטיים שיש להם הרבה חו- מר ואני חשודה בהטרדת אנשים חשו- כים. עורר-הדין זיו שאל את החוקר מי האנשים, והם אמרו שהם מחכים שעוד אנשים יבואו להתלונן. כיום הראשון החזיקו אותי במשך 12 שעות בחקירות, בלי אוכל ובלי שתייה, בבית-המעצר אברכיבי. סתם נרקבתי, פשוט נרקבתי. סתם ככה.

למדתי 11 שנים באוניברסיטה, רק שאין לי תואר. הגעתי לאנשים חשו- כים, שאף אחת מהבחורות בגילי לא הגיעה אליהם, וזה מה שהטריף את המיטרה. גם אמרו לי במיטרה שתיק כזה מעניין הם לא ראו, בגלל האנשים החשובים שאיתם אני נמצאת בקשר. השוטרים פשוט לא מסוגלים לקבל אנשים שהם מפורסמים מהם. ואני יכולה להגיד קבל עם ועדה כי כל אדם שלובש מדים הוא הסרביטחון, ולא

## למדתי 11 שנים

## באוניברסיטה, רק

## שאין לי תואר.

## הגעתי לאנשים

## חשובים מאוד!

יכול למצוא עבודה אחרת בעולם, וכל אלה מתחבאים אחרי בעייה פסיכר- לוגית, והם משתמשים בנו כשעיר- לעזואל. זו התיאוריה שלי, ואני אמרתי לשר- טר שם, בבית-המישפט, שאני מכירה מיליון אנשים חשובים, וכשהוא ענה לי: "אותי את עוד לא מכירה", ענית לוי: "אתה שבבילי ריצפת" ואמרתי לו: "תגיד לי, שבביל מה אתם עוברים במשכורת של 1200 ש"ח לחודש? כדי לעצור אנשים ולעשות להם רע? תראה איך אתה מביט בי, כאילו הייתי נאש- מת, כשעה שלא עשיתי שום דבר!". כולם בבית-המישפט אמרו שאני כחורה חכמה. למדתי 11 שנים באוני- ברסיטה, ואני לא תמי ברעמי. בדיון אמר לי השופט קוהלת לקום, אחרי שהשוטר אמר: "שבביל מה הר- זר צריך אותה? יש לו את הדוגמנית תמי ברעמי" ואו ענה לו השופט: "בש- כילי זאת פצצה, ולא כל אחד אוהב דוגמניות!" בעצם, כולם, גם כאברכי- כיר, אמרו שאני פצצה וחכמה. כולם יודעים שיש לי מנת-מישכל 158. בכ- לא גם קראו לי דוקטור, בגלל הראש שלי.

אני צוחקת עכשיו, כשאני נזכרת איך סידרתי את המיטרה. זה היה כשאחת הבנות שוחררה מאברכיבי, ואני ביקשתי ממנה לטלפן לאבי ולומר לו להביא לי בגדים, ולהגיד לאבי שיש רה-אחוד ויריים את הדברים מהריצ- פה ברוב שעה מהרגע שהיא טילפנה לאבי, הגיעו שוב אנשי-המיטרה לחי- פוש. ואז ידעתי סופית שהם מאוינים לטלפון שלי.